

**KIẾN THỨC VỀ SỬ DỤNG KHÁNG SINH VÀ SỰ ĐỀ KHÁNG
KHÁNG SINH CỦA NGƯỜI DÂN PHƯỜNG HÒA HẢI,
QUẬN NGŨ HÀNH SƠN, THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG**

Hồ Tất Thị Phương Duyên¹, Nguyễn Thanh Thảo¹, Ngô Thị Nga¹

TÓM TẮT

Mục tiêu: Khảo sát kiến thức về sử dụng kháng sinh và sự đề kháng kháng sinh của người dân tại phường Hòa Hải, Thành phố Đà Nẵng. **Đối tượng và phương pháp:** Nghiên cứu mô tả, cắt ngang trên 400 người dân phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, Thành phố Đà Nẵng từ tháng 10/2020 - 5/2021. **Kết quả:** Phần lớn người dân cho rằng bệnh lý được điều trị bằng kháng sinh là cảm cúm, sổ mũi (76,8%), ho (52,5%) và bệnh nhiễm trùng (35,5%). 99% hiểu đúng cho rằng nước lọc được dùng để uống thuốc kháng sinh. Kiến thức của người dân hiểu đúng về đợt điều trị kháng sinh từ 3 ngày - ít hơn 5 ngày chiếm 50,4%; từ 7 - 10 ngày chiếm 3,1%. Về cách xử lý khi quên uống thuốc, 88,3% hiểu đúng cho rằng vẫn giữ nguyên liều. Tỷ lệ người dân đi khám bác sĩ khi dùng thuốc không hiệu quả tương đối cao (74,9%). Việc thiếu hiểu biết về đề kháng kháng sinh chủ yếu gây tổn kém chi phí điều trị (70,4%). 78% người dân lựa chọn biện pháp hạn chế đề kháng kháng sinh là mua thuốc kháng sinh phải có đơn bác sĩ. **Kết luận:** Người dân phường Hòa Hải có kiến thức đúng về loại nước dùng để uống thuốc kháng sinh và cách xử lý khi quên uống thuốc. Người dân lựa chọn biện pháp hạn chế đề kháng kháng sinh đúng đắn là mua thuốc kháng sinh phải có đơn của bác sĩ. Tuy nhiên, phần lớn người dân chưa có kiến thức đúng về bệnh lý điều trị và thời gian đợt điều trị kháng sinh.

* Từ khoá: *Kháng sinh; Sử dụng Kháng sinh; Đề kháng kháng sinh.*

¹Trường Đại học Kỹ thuật Y - Dược Đà Nẵng

Người phản hồi: Nguyễn Thanh Thảo (ntthao@dhktyduocdn.edu.vn)

Ngày nhận bài: 05/5/2022

Ngày được chấp nhận đăng: 08/6/2022

<http://doi.org/10.56535/jmpm.V2022050802>

KNOWLEDGE ABOUT ANTIBIOTIC USE AND ANTIBIOTIC RESISTANCE OF PEOPLE IN HOA HAI WARD, NGU HANH SON DISTRICT, DA NANG CITY

Summary

Objectives: Survey on knowledge about antibiotic use and antibiotic resistance of people in Hoa Hai ward, Da Nang city. **Subjects and Methods:** A descriptive cross - sectional study. Over 400 people in Hoa Hai ward, Da Nang city, from October 2020 - May 2021. **Results:** Most people believe that diseases treated with antibiotics are flu, runny nose (76.8%), cough (52.5%) and infections (35.5%). 99% people got it right that filtered water is used to take antibiotics. People's knowledge about antibiotic treatment from 3 days - less than 5 days accounted for 50.4%; from 7 – 10 days accounted for 3.1%. Regarding how to handle when forgetting to take medicine, 88.3% correctly understood that the dose remained the same. The percentage of people who go to the doctor when using ineffective drugs is relatively high (74.9%). The lack of understanding about antibiotic resistance mainly causes costly treatment costs (70.4%). 78% of people choose method to limit antibiotic resistance, which is to buy antibiotics, that require a doctor's prescription. **Conclusion:** People in Hoa Hai ward have the right knowledge about the type of water used to take antibiotics and how to handle them when they forget to take them. People choose the right way to limit antibiotic resistance, which to buy antibiotics with a doctor's prescription. However, the majority of people do not have correct knowledge about the treatment pathology and the duration of antibiotic treatment.

* *Keywords: Antibiotic; Antibiotic use; Antibiotic resistance.*

ĐẶT VẤN ĐỀ

Kháng sinh là những chất được tạo ra bởi các chủng vi sinh vật hoặc do con người tổng hợp có tác dụng tiêu diệt hoặc ức chế sự phát triển của các vi sinh vật sống khác [1]. Kháng sinh là một nhóm thuốc đặc biệt vì việc sử dụng kháng sinh không chỉ ảnh hưởng đến người bệnh mà còn ảnh hưởng đến cộng đồng. Việc sử dụng rộng rãi, kéo dài

và lạm dụng, chưa hợp lý dẫn đến tình trạng kháng kháng sinh của các vi sinh vật ngày một gia tăng. Mức độ kháng thuốc ngày càng trầm trọng làm ảnh hưởng đến hiệu quả điều trị, thời gian điều trị kéo dài, chi phí điều trị tăng cao, ảnh hưởng đến sức khỏe và cộng đồng. Ở nước ta hiện nay, người bệnh có thể mua và sử dụng kháng sinh tùy ý mà không cần đơn của bác sĩ, điều

này dẫn đến việc tạo ra những loại vi khuẩn có sức đề kháng mạnh [2]. Phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng là vùng mới chỉ phát triển trong vài năm trở lại gần đây nhưng dân cư khá đông đúc, cơ sở hạ tầng được đầu tư xây dựng. Tại Đà Nẵng, chưa có nhiều nghiên cứu về kiến thức sử dụng kháng sinh của người dân trong cộng đồng. Vì vậy, chúng tôi tiến hành nghiên cứu nhằm: *Khảo sát kiến thức về sử dụng kháng sinh và sự đề kháng kháng sinh của người dân tại phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng.*

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Đối tượng nghiên cứu

Người dân phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng.

* *Tiêu chuẩn lựa chọn:*

- Người dân ≥ 20 tuổi trở lên, tâm lý bình thường, hiện đang sinh sống trong khu vực được nghiên cứu trên 12 tháng và đồng ý tham gia khảo sát.

- Người dân đã từng đi mua thuốc tại nhà thuốc, quầy thuốc hay đã từng điều trị trong bệnh viện.

* *Tiêu chuẩn loại trừ:* Người dân tham gia khảo sát nhưng không trả lời hết các câu hỏi trong bảng khảo sát.

* *Thời gian nghiên cứu:* Từ tháng 10/2020 - 5/2021.

2. Phương pháp nghiên cứu

* *Thiết kế nghiên cứu:* Phương pháp nghiên cứu mô tả, cắt ngang.

* *Cỡ mẫu nghiên cứu:*

Cỡ mẫu được tính theo công thức:

$$n = \frac{Z_{1-\alpha/2}^2 \times p(1-p)}{d}$$

Chọn giá trị $p = 0,5$ cho cỡ mẫu lớn nhất.

Chọn $d = 0,05$; ta có $n = 384$ phiếu. Chúng tôi tiến hành khảo sát và chọn 400 phiếu hợp lệ.

- Phương pháp chọn mẫu: Chọn mẫu ngẫu nhiên.

Phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng có tổng cộng 5.637 hộ gia đình với 20.123 nhân khẩu chia thành 138 tổ dân phố gồm 5 khu dân cư: Sơn Thủy, Đông Hải, Đông Trà, Tân Trà và An Nông. Mỗi khu dân cư trung bình có 27 tổ dân phố, chọn ngẫu nhiên 4 người dân trong 1 tổ dân phố đáp ứng được tiêu chuẩn lựa chọn để khảo sát. Khảo sát vào các ngày thứ bảy và chủ nhật, trung bình mỗi ngày khảo sát 20 người, một khu dân cư sẽ tiến hành khảo sát trong khoảng 3 tuần. Tổng thời gian đi lấy số liệu khoảng 15 tuần (3 - 4 tháng).

- Kỹ thuật thu thập thông tin: phát vấn người dân theo bộ câu hỏi khảo sát đã có sẵn.

* *Các chỉ tiêu nghiên cứu:*

- Thông tin chung: Tuổi, trình độ học vấn.

- Kiến thức về sử dụng kháng sinh: bệnh lý điều trị, loại nước sử dụng để uống thuốc, độ dài đợt điều trị, cách xử lý khi quên uống thuốc, giải pháp khi dùng thuốc không hiệu quả.

- Kiến thức về đề kháng kháng sinh: Hậu quả, biện pháp hạn chế tình trạng đề kháng kháng sinh.

* *Xử lý số liệu:* Bằng phần mềm SPSS 20.0. Số liệu được biểu diễn dưới dạng tỷ lệ %, số lượng, tần suất.

* *Đạo đức nghiên cứu:* Nghiên cứu được sự chấp thuận của Hội đồng Y đức Trường Đại học Kỹ thuật Y - Dược Đà Nẵng.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ BÀN LUẬN

1. Thông tin chung của người dân phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, Thành phố Đà Nẵng

Bảng 1: Tuổi, trình độ học vấn của người dân (n = 400).

Thông tin chung	Nhóm tuổi	Số lượng	Tỷ lệ (%)
Tuổi	20 - 30	146	36,5
	31 - 40	109	27,3
	41 - 50	89	22,3
	> 50	56	14,0
Trình độ học vấn	Từ THPT trở xuống	249	62,3
	Trung cấp, Cao đẳng	51	12,7
	Đại học	98	24,5
	Sau đại học	2	0,5

Trong 400 người dân phường Hòa Hải đồng ý tham gia khảo sát, nhóm tuổi 20 - 30 chiếm phần lớn (36,5%), tiếp theo là nhóm 31 - 40 tuổi (27,3%). Đa số người dân trong độ tuổi lao động, là những người trẻ có khả năng cập nhật kiến thức tốt, có tác động tích cực đến sự hiểu biết về sử dụng kháng sinh. Trong 4 nhóm trình độ học vấn, phần lớn trình độ người dân từ THPT trở xuống (62,3%), theo đó là trình độ đại học (24,5%). Trình độ học vấn tương đối ảnh hưởng đến việc sử dụng thuốc kháng sinh tại nơi này.

2. Kiến thức về sử dụng kháng sinh của người dân phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng

Trong 400 người dân tham gia khảo sát, có 383 người (95,7%) biết về thuốc kháng sinh nên kết quả nghiên cứu về kiến thức về sử dụng kháng sinh dựa trên số người dân này.

Bảng 2: Kiến thức sử dụng kháng sinh của người dân (n = 383).

STT	Kiến thức sử dụng kháng sinh	Tần suất (Tỷ lệ %)	
1	Bệnh lý điều trị	Nhiễm trùng	136 (35,5)
		Ho	201 (52,5)
		Cảm cúm, sổ mũi	294 (76,8)
		Khác	5 (1,3)
2	Loại nước dùng để uống thuốc	Nước lọc	379 (99)
		Nước trà	0
		Nước ép trái cây (cam, bưởi)	4 (1)
3	Độ dài đợt điều trị	1 ngày - ít hơn 3 ngày	127 (33,2)
		3 ngày - ít hơn 5 ngày	193 (50,4)
		5 ngày - ít hơn 7 ngày	51 (13,3)
		7 ngày - 10 ngày	12 (3,1)
4	Cách xử lý khi quên uống thuốc	Tăng liều gấp đôi	45 (11,7)
		Giữ nguyên liều	338 (88,3)
5	Giải pháp khi dùng thuốc không hiệu quả	Đổi thuốc đắt tiền hơn	74 (19,3)
		Tăng liều	31 (8,1)
		Chuyển sang thuốc Đông y	31 (8,1)
		Đến khám Bác sĩ	287 (74,9)
		Khác	20 (5,2)

Phần lớn người dân cho rằng bệnh lý được điều trị bằng kháng sinh là bệnh cảm cúm, sổ mũi (76,8%). Theo nghiên cứu ở Kuwait, 54% người dân cho rằng thuốc kháng sinh có tác dụng với hầu hết các trường hợp ho và cảm lạnh [6]. Một khảo sát ở Mỹ cũng đã ghi nhận hơn 40% người dân được hỏi cho rằng kháng sinh là lựa chọn tốt nhất để điều trị sốt, sổ mũi và đau họng [7]. Có thể thấy hiểu biết của người dân về bệnh lý điều trị khi dùng thuốc kháng sinh chưa cao. Trong khi đó, kháng sinh được chỉ định đúng cho các bệnh nhiễm trùng thì chỉ 35,5% người dân hiểu đúng.

Nước dùng để uống thuốc kháng sinh rất quan trọng, có thể hạn chế được vấn đề về tương tác cũng như hấp thu thuốc nhưng không phải người dân nào cũng biết. Phần lớn người dân hiểu đúng là dùng nước lọc để uống thuốc (99,0%).

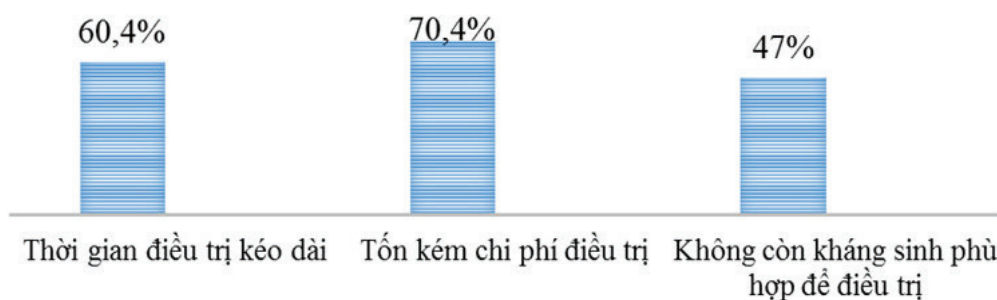
Thời gian điều trị kháng sinh rất quan trọng, cần phải đủ nồng độ thuốc để đảm bảo hiệu quả điều trị. Thời gian điều trị phụ thuộc vào tình trạng nhiễm khuẩn, vị trí nhiễm khuẩn và sức đề kháng của người bệnh. Các trường hợp nhiễm khuẩn nhẹ và trung bình thường đạt kết quả sau 7 - 10 ngày nhưng những trường hợp nhiễm khuẩn nặng, nhiễm khuẩn ở những tổ chức mà kháng sinh khó thâm nhập (màng tim,

màng não, xương khớp...), bệnh lao...thì thời gian điều trị kéo dài hơn nhiều. Tuy nhiên, một số bệnh nhiễm khuẩn chỉ cần một đợt điều trị ngắn như nhiễm khuẩn tiết niệu - sinh dục chưa biến chứng (khoảng 3 ngày) [2]. Đa số người dân chỉ thích điều trị trong khoảng thời gian ngắn mà không lường trước hậu quả. Trong khảo sát, thời gian điều trị kháng sinh mà người dân chọn từ 3 - ít hơn 5 ngày chiếm tỷ lệ nhiều nhất (50,4%). Trong khi đó, chỉ 3,1% người dân sử dụng kháng sinh từ 7 - 10 ngày, đây là một tỷ lệ rất thấp. Tỷ lệ này tương tự với ghi nhận của Nguyễn Thị Hải Hà với 4,1% người bệnh dùng thuốc kháng sinh trên 7 ngày [3].

Trong cuộc sống hàng ngày, đôi khi do bận rộn công việc mà người dân quên uống thuốc theo liều lượng đã được quy định. Đa số người dân hiểu đúng cách xử lý khi quên uống thuốc là giữ nguyên liều (88,3%). Kết quả tương đồng với kết quả nghiên cứu tại huyện Thoại Sơn có 89,6% người dân vẫn giữ nguyên liều khi quên dùng thuốc [4]. Điều này chứng tỏ phần lớn người bệnh đều được các nhân viên y tế hướng dẫn xử lý đúng khi quên liều thuốc. Khi dùng thuốc kháng sinh không hiệu quả, người dân đi khám chiếm tỷ lệ khá cao (74,9%).

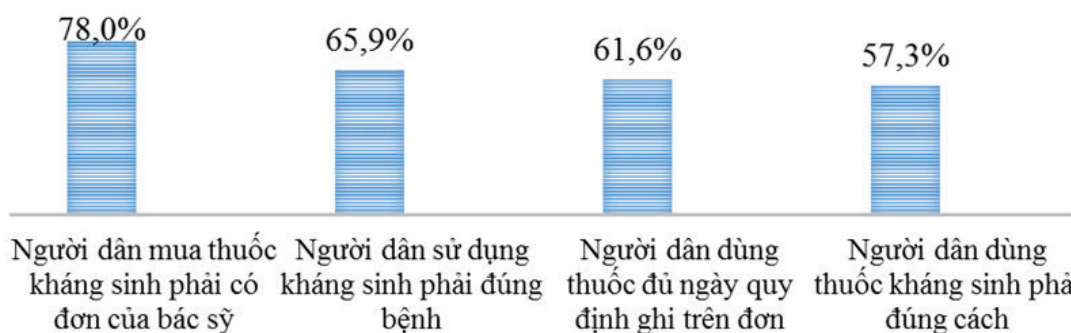
3. Kiến thức về sự đề kháng kháng sinh của người dân phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, Thành phố Đà Nẵng

Trong 400 người dân tham gia khảo sát, chỉ có 329 người dân (82,2%) hiểu về đề kháng kháng sinh thông qua câu hỏi trong bảng khảo sát về mức độ nhận biết của người dân là “Anh/Chị đã nghe về đề kháng kháng sinh chưa?”, kết quả có 66,2% người dân biết ít và 16% người dân biết nhiều về đề kháng kháng sinh. Khảo sát kiến thức về sự đề kháng kháng sinh được thực hiện trên 329 người dân này.

Biểu đồ 1: Kiến thức của người dân về hậu quả đề kháng kháng sinh (n = 329)

Việc thiếu hiểu biết về đề kháng kháng sinh chủ yếu gây tốn kém chi phí điều trị (70,4%), thời gian điều trị kéo dài (60,4%) và 47% không còn kháng sinh phù hợp để điều trị. Theo một nghiên cứu ở Thành phố Hồ Chí Minh, 84,5% người dân đồng ý rằng đề kháng kháng sinh khiến bệnh khó điều trị hoặc không thể điều trị khỏi [5].

Biểu đồ 2: Kiến thức của người dân về biện pháp hạn chế đề kháng kháng sinh (n = 329).

Biện pháp hạn chế sự đề kháng kháng sinh được người dân lựa chọn nhiều nhất là mua thuốc kháng sinh phải có đơn của bác sỹ (78,0%). Ngoài ra sử dụng kháng sinh phải đúng bệnh (65,9%), người dân dùng thuốc đủ ngày quy định ghi trên đơn (61,6%) và 57,3% người dân hiểu được dùng

thuốc kháng sinh phải đúng cách thì mới có thể hạn chế được tình trạng đề kháng kháng sinh. Kết quả này khá tương đồng với một nghiên cứu ở Kuwait: 66,6% người dân đồng ý với nhận định “không mua thuốc kháng sinh từ nhà thuốc mà không cần đơn”; 57,6% cho rằng phải luôn hoàn thành liệu trình kháng sinh [6].

KẾT LUẬN

Qua khảo sát kiến thức về sử dụng kháng sinh và sự đề kháng kháng sinh của người dân tại phường Hòa Hải, quận Ngũ Hành Sơn, thành phố Đà Nẵng; chúng tôi rút ra kết luận:

Người dân phường Hòa Hải có kiến thức đúng về loại nước dùng để uống thuốc kháng sinh và cách xử lý khi quên uống thuốc. Người dân lựa chọn biện pháp mua thuốc kháng sinh phải có đơn của bác sỹ để hạn chế sự đề kháng kháng sinh là hoàn toàn đúng đắn. Tuy nhiên, tỷ lệ người dân có hiểu biết đúng về chỉ định của kháng sinh trong điều trị các bệnh nhiễm trùng và thời gian đợt điều trị kháng sinh (7 - 10 ngày) chiếm tỷ lệ khá thấp, cho thấy phần lớn người dân chưa có kiến thức đúng về bệnh lý được chỉ định kháng sinh và thời gian điều trị kháng sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Y tế. “Hướng dẫn thực hiện quản lý sử dụng kháng sinh trong bệnh

viện”. Quyết định số 5631/QĐ - BYT, ngày 31 tháng 12 năm 2020.

2. Bộ Y tế. “Hướng dẫn sử dụng kháng sinh”. Quyết định số 708/QĐ - BYT, ngày 02 tháng 3 năm 2015.

3. Nguyễn Thị Hải Hà, Trần Thị Thanh Huệ, Đinh Xuân Bách (2019). Kiến thức, thực hành và một số yếu tố liên quan về sử dụng thuốc kháng sinh của người dân phường Phú Diển, quận Bắc Từ Liêm, Hà Nội. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ Đại học Thái Nguyên*; 194(01):35-40.

4. Đặng Ngọc Nhi (2017). Khảo sát sự hiểu biết và thói quen sử dụng kháng sinh của người dân tại huyện Thoại Sơn, tỉnh An Giang. Khóa luận Tốt nghiệp. Trường Đại học Tây Đô.

5. Nguyễn Thị Thu Thủy, Ngô Thảo Nguyên (2017). Khảo sát kiến thức, thái độ, hành vi sử dụng kháng sinh của khách hàng nhà thuốc tại các quận nội thành thành phố Hồ Chí Minh. *Tạp chí Dược học*; 57(489).

6. Abdelmoneim Ismail Awad, Esraa Abdulwahid Aboud (2015). Knowledge, Attitude and Practice towards Antibiotic Use among the Public in Kuwait. *PloS ONE*; 10(2).

7. Rebecca R. Carter, Jiayang Sun, Robin L.P. Jump (2016). A survey and analysis of the American public's perceptions and knowledge about antibiotic resistance. *Open Forum Infectious Disease*; 3(3).